

Місія «Владу – на місця!»

Реформувати місцеве самоврядування обіцяв чи не кожен новий склад уряду, й нинішній – 19-й Кабінет Міністрів на чолі з Арсенієм Яценюком – не виняток. 25 березня Прем'єр-міністр на зустрічі з представниками місцевого самоврядування в Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ анонсував ідею нової Конституції України, «яка стане відправною точкою того, які закони далі повинні прийматися для реформування місцевого самоврядування».

44

Найважче завдання – підготувати якісний проект змін до Основного Закону за такий короткий термін – має гідно виконати парламентська комісія на чолі з народним депутатом Русланом Князевичем, яка почала свою роботу лише в перших числах квітня. Наразі достеменно відомо тільки те, що в частині змін до Конституції та профільного законодавства голова уряду наполягає на ліквідації облдержадміністрацій й формуванні місцевих виконавчих комітетів, «які мають взяти на себе всю повноту відповідальності за стан справ у кожній області». Серед інших першочергових ініціатив – законопроекти щодо права територіальних громад на добровільне об'єднання та про їхнє співробітництво.

Наступна публічна (але не переобтяжена конкретикою) пропозиція: частина податків, які нині надходять до центрального бюджету, повинна залишатися на місцях. Відповідні зміни до Бюджетного й Податкового кодексів мають стимулювати територіальні громади – збільшувати надходження до місцевих кошторисів,

зокрема, створювати умови для розвитку підприємництва. Всі ці законодавчі зміни планується затвердити до кінця 2014 року, щоб із 2015-го почати роботу реформованої системи.

Обережний оптимізм викликає те, що новий склад уряду та профільне міністерство не винаходить велосипед, а бере за основу вже готові напрацювання. Приміром, уже найближчим часом на розгляд уряду винесуть Концепцію реформи місцевого самоврядування, розроблену ще за попередніх керівників Мінрегіону спільно з експертним середовищем, органами місцевого самоврядування та їхніми профільними асоціаціями. За Концепцією, шлях реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачає п'ять основних кроків – визначення територіальної основи органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади; розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів, а також органами виконавчої влади; визначення за кожним рівнем орга-

нів влади необхідного обсягу ресурсів і встановлення відповідальності органів місцевого самоврядування перед виборцем і державою.

Примітно, що Віце-прем'єр-міністр – міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Володимир Гройсман не тільки задекларував бажання використовувати успішний досвід Польщі для реформи вітчизняної моделі самоврядування, а й уже зустрівся з польськими високопосадовцями в рамках робочого візиту до країни-сусіда. А 31 березня до Києва прибула делегація експертів на чолі з Шефом Канцелярії Президента Республіки Польща Яцеком Михайловскі. Польські експерти спільно зі створеною при Мінрегіоні робочою групою супроводжуватимуть процес підготовки й упровадження реформи.

Як бачать реформу місцевого самоврядування народні депутати, ми поцікавилися в представників профільного комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування.

Заступник Голови Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Наталія НОВАК:

– Чи вважаєте ви, що настрої, які мають місце у східних регіонах, пов'язані, в тому числі, з проблемою місцевого самоврядування, якому центральна влада не давала розвиватися?

– Частково так. Але для більшості громадян ці речі не зовсім зрозумілі і доволі абстрактні. А реальні: щоб у місті було безпечно й затишно, працювали лікарні та школи, були нормальні дороги. І коли погіршується ситуація, люди починають шукати, що є причиною цього. Останніми роками бюджет мав катастрофічний дефіцит, а місцеві громади фінансувалися на мінімальному рівні – тільки на виплату захищених статей та ком-послуги. Нині на Сході деякі внутрішні та зовнішні сили «підкидають» тезу – от якби провести федералізацію, то в нашого регіону була би самостійність, рай на землі, адже всі кошти залишалися б в області. На мою думку, справжня мета таких розмов – по-

сіяти сепаратистські настрої, ослабити Україну й розділити її на частини. Більшість регіонів, що «претендують» на федералізацію, є дотаційними й виживають якраз за рахунок державного бюджету.

– Які першочергові заходи слід реалізувати для передачі влади на місця?

– Основа розвитку місцевого самоврядування – це фінансовий ресурс, земля та майно. Завдяки корупційній приватизації найпривабливіших об'єктів комунальної власності та земельних ділянок за безцінь (але в потрібні руки) більшість цих ресурсів територіальні громади вже «проіли».

Слід закріпити за місцевими бюджетами постійні гарантовані

джерела надходжень. У багатьох країнах є податок на нерухоме майно, який враховує місцеві коефіцієнти, визначені радами. За винятком справді малозабезпечених осіб, його сплачує кожен – як власник 30 квадратних метрів, так і 1500.

Збільшити норми відрахування податку на доходи фізичних осіб у місцеві бюджети – ідея начебто добра, але складна для реалізації. Наприклад, нічого не отримає місто або селище, де немає роботи й усі жителі їздять заробляти кошти до обласного центру й сплачують там податки.

Наступний пункт – розмежувати функції органів місцевого самоврядування та виконавчої влади. Місцевим

державним адміністраціям залишаться контрольні повноваження, а при місцевих радах будуть створені виконкоми. У цьому нині є консенсус між фракціями УДАР, ВО «Батьківщина» та ВО «Свобода». Фактично реформа місцевого самоврядування почнеться після

ухвалення відповідних змін до Конституції України, над якими нині працює комісія Верховної Ради.

Ще один компонент, який маємо реалізувати, – адміністративно-територіальна реформа, що передбачає об'єднання громад. Головний

виклик – подолати спротив місцевих князьків і провести роз'яснювальну роботу серед людей. Як і на війні, тут має бути артпідготовка, щоб жителі цих населених пунктів розуміли позитивні наслідки реформи й допомагали її реалізувати.

Голова підкомітету з питань органів виконавчої влади та державної служби Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Анатолій БЛИЗНЮК:

– До реального народо-доловладдя й децентралізації треба ухвалити дуже багато непопулярних рішень. Якщо нині всі бюджетні гроші збираються в Києві, а потім із панського плеча розподіляються в регіони, то при децентралізації матимемо багаті й бідні регіони. Нині без Автономної Республіки Крим і Севастополя в Україні є 4 донори – м. Київ, Донецька, Харківська й Дніпропетровська області та 19 реципієнтів, які отримують дотації на рівні 75 (!) відсотків своїх бюджетів.

Введення принципу субсидіарності означатиме, що в межах певної території (єдиного освітнього, медичного простору тощо) людина може й повинна гарантовано отримати перелік послуг згідно з уніфікованими стандартами. На основі цих стандартів закон про місцеве самоврядування має визначити перелік власних і делегованих повноважень. Громада передаватиме нагору лише ті функції, виконання яких вона «не тягне», – охорону державного кордону тощо.

Наприклад, у Вінницькій області близько 80 відсотків сільських громад нараховують менш як 500 осіб кожна. Маємо надати громадам права для прийняття рішень про забезпечення самодостатності. Що більше влади вони хочуть взяти, то більше мають бути стимульовані. Це, в кінцевому результаті, приведе до польського варіанта, коли в Україні самоврядування формуватиметься знизу догори, в інтересах громадян. Адміністративно-територіальна реформа означатиме укрупнення регіонів – матимемо Донбас, Слобожанщину, Придніпров'я, Галичину, Полісся тощо.

Формування місцевих виконавчих комітетів – обов'язковий елемент реформи. Адміністрації мають зберегти лише контрольні функції за діями органів місцевого самоврядування. Голова адміністрації може працювати в містечку десь на кордоні Вінницької та Житомирської об-

ластей, а не сидіти начальником в обласному центрі.

Концепція реформи місцевого самоврядування давно ухвалена, тільки не затверджена указом Президента. Це потребує політичного рішення бо, наприклад, після об'єднання 60 громад має залишитися не 60, а 20 сільських голів, що сподобається далеко не кожному. Тому все треба робити комплексно, створюючи стимули для об'єднання громад та усуваючи суперечності. А далі – слід писати програму реалізації Концепції – змін до Конституції, профільного законодавства. Куди ми хочемо прийти й що для цього треба робити. Це завдання не окремого відомства – Мінрегіону чи Мінекономіки, а всього уряду. Думаю, нинішня політична й економічна ситуація змусить владу почати реальні комплексні реформи. Тим паче що Європа збирається спрямувати певні фінанси на ці реформи.

Коли побачимо анонсовані зміни до Основного Закону, зможемо зробити висновок, чи відповідають вони духу реформи, чи є політично заангажованими.

Олексій СИЩУК.
Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.

45

Риба гниє з голови, а чистити її треба з хвоста

– під таким гаслом як первинна ланка місцевого самоврядування виникають територіальні громади, що здатні і діяти, і контролювати, і змінювати

Про те, які завдання ставлять і вирішують новостворені територіальні громади в Україні, говорили на зборах голів територіальних громад, що відбулися на Львівщині, у місті Кам'янка-Бузька.

Настав час повернення до традиційних для України форм самоврядування в суспільстві, які водночас є вимогою чинної Конституції України. Нинішні органи влади Революція гідності визнала корумпованими. Вони потребують перезавантаження, а в подальшому – заміни шляхом перевиборів. До того ж динаміка подій в Україні набрала таких швидких обертів, що день у день змінюється свідомість громадян щодо зміцнення, власне, владних повноважень, захисту інтересів людей.

Потреба в утворенні територіальних громадах назріла ще до появи Майдану. Бо корупція торкнулась кожного з пересічних громадян на місцях – у селах, селищах, містечках. А в деяких регіонах несправедливість досягла такого рівня, що в людей увірвався терпець. Обставини змусили їх самоорганізуватись і захищати свої землі, надра, своє право, гарантоване Конституцією України. Тож у багатьох населених пунктах відбулися збори, віча, які підготували ґрунт для усвідомлення потреби захистити самих себе. Тільки

об'єднавшись за адміністративно-територіальним принципом, місцеві громади здатні розв'язувати свої проблеми і боротися з різними закладами, які приходять на їхню територію та ігнорують їхні права.

В Україні вже створено 44 територіальні громади. Не зважаючи на кризову політичну та економічну ситуацію, на збори приїхали голови і представники територіальних громад із Дніпропетровської, Луганської, Київської, Івано-Франківської, Житомирської областей.